

- 1 Jeg hører i Natten den vuggende
Lyd af Venezias Vand;
Det kommer hid over
Med klagede Vover,
Som nærme sig, langsomt dukkende
Under den buede Bro.
De komme som smaa bitte Dværge
Fra Marmorpaladsernes Bjerge
I Rader paa To og To.
De bære en Byrde, de synge en Sang;
En Ligbegængelse er deres Gang;
Stemmerne slaa rug imøde:
Snehvide, Snehvide, Du døde!
- 2 Jeg øjner i Natten det blændende
Syn af et hvidklædt Barn,
Med voksblege Kinder,
Som drager, som minde,
Som gør, at min Pande bliver brændende,
Gør, at mit Hjerte bli'r Is.
Det rolige Strøg over Øjet,
Og Hænderne sammenføjte
Om Brystet paa barnlig Vis.
Fra Barmen, som højner sig kysk og ren,
Nedglider en grøn Oleandergren; —
Hvi var det, Stemmerne lode:
Snehvide, Snehvide, Du døde!
- 3 Saa svinder i Natten det vigende
Kor af det vuggende Vand.
Det sortner hid over
Med skyndsomme Vover,
Som glatte, hinanden bekrigende,
Ud, hvad de tegnede før.
De drage, de smaa bitte Dværge,
Tilbage til deres Bjerge
Ind gennem Morgnens Dør.
Jeg adder paa Tærsklen forstandig og klog:
Men hvi kan et Syn i en Æventyrbog
Saadan om Natten os møde —?
Snehvide, Snehvide, Du døde!

HENRIK PONTOPPIDAN 1857-1943

Naadsensbrød

Der stod en Eftermiddag et stort Spektakel omme i Smøgen bag Gadekæret, hvor fire-fem sorte Indsiddere-Rønner ligger sammenbyltede under Skolebakken.

Anledningen var vægtig nok; det var Stine Bødgers, der skulde paa "Kassen".

Dette er den folkelige Betegnelse for Herredets store, nyopførte Fattig- eller Arbejdshus, der er Egnens Stolthed og Pryd. Nu skal man i Sandhed ogsaa vanskeligt kunne tænke sig noget, der saa lidt minder om de gamle, smudsige og stinkende Sogn-Fattiggaaarde, hvor man i gamle Dage stuvede Folk sammen paa maa og faa og lod dem leve efter eget Forgodbefindende. Helt kongeligt ligger „Anstalten“ paa Toppen af en kratbevokset Banke ud mod Fjorden — muret i rødt og graat, med Spir paa Gavlene og Majestættens Navnetræk funkende i Guld paa blaa Grund over Indgangsdøren.

Fremmede, der kommer forbi paa Vejen, vil sikkert ikke anslaa det til mindre end et kgl. Tugthus el. lign.; og mere end een besindig Mand, der har vovet sig indenfor det jernbespigrede Plankeværk og betragtet de mægtige Trappegange, Varneapparaterne og de dekorerede Loffer, har rystet betænkeligt paa Hovedet og ymtet om Overdrivelse.

Det skulde da netop være, at han er kommen op i en af de store Sale, hvor Lemmerne sidder rækkevis under Vinduerne og fletter Sivmaat-ter og binder Kurve — Mændene og Fruentimmerne hver i sin Fløj. Der er altid noget uhyggeligt ved Synet af saadan Forsamling gamle, livstrætte Mennesker, hvem Tilværelsen intet længere har at byde — især, hvor Livets lange Kummer allerede har sat saa dybe Mærker af Tilintetgørelse som paa disse.

Det er de udslidte Kræfter, de forkomne Eksistenser fra Herredets Hytter og Huler, der samles herinde imellem disse Mure, naar Haanden bliver for svag og Ryggen for kroget til længere at bære Livets Byrder. De sidder nu her, ens i Dragt ligesom Søkende, med rent Linned og saa velkæmmede og renavskede, som de næppe nogensinde har tænkt at skulle blive det i denne Verden — men tillige saa stille og un-

derligt eftertænkssomme, som var ogsaa allerede Evigheden begyndt for dem her i disse store, højtidelige Rum, hvor Lyset fra de høje Vinduer falder ind som med en overjordisk Glans, og hvor den mindste Hosten eller Harken giver Genlyd under Loftet som i en Kirke.

Tavse og andægtige flytter de deres stive, krogede Fingre, fæster Sinen i Halmen, knytter paa og trækker til, Time ud og Time ind med mekanisk Regelmæssighed – kun nu og da skræmmer sig op ved Lyden af Inspektørens knirkende Morgensko, naar han nærmer sig op ad Trapperne. Der gaar da et ængsteligt Sæt ned gennem Rækkerne. Og idet hans store Gud-Fader-Skikkelse viser sig i Døren, dukker de gamle Hoveder endnu en Tomme dybere ned over Maatterne.

Det eneste, der bringer lidt oplivende Afveksling i den lange Dags Enformighed, er Madklokkens Klemten. Saa saare denne lyder, rejser alle sig op, børster omhyggeligt Halmstumperne fra Skødet ned i den reglements-mæssige lille Bunkes paa Gulvet og begiver sig ud paa Trappegangen, hvor en Opsynsmand ordner dem i Rækker paa to og to. Ved et givet Tegn afmarcherer de derpaa ned til Køkkenlemmen, hvorfra de lidt efter stiger op, hver med en Krukke forsigtig mellem Hænderne og med de stivnede Træk ligesom optøede af den liflige Damp, der staar dem op om Næsen.

Om Morgenens bestaar Maaltidet af en halv Pot kogt, brunt Vand – Øl kaldes det officielt – og et Kvartpund tørt Rugbrød, hvilket sidste de ihærdigt og begærligt sutter i sig med de tandløse Gummer, idet de flittigt bløder det i Vandet. Til Middag er det Vælling og en Sild, eller grøn Søbekaal med Roer og Kartoffler – samt Duften af Inspektørens Bøf, naar de paa deres Krukke-March stjæler sig til et Øjeblik at standse ud for Døren til det private Køkken. Flæsken serveres til Middagensmaalet sammen med endnu en Skive tørt Rugbrød og en halv Krukke Mælkevand, hvorpaa Opsynet gør en Ronde gennem Stuerne for at paase, at intet overflødigt bortspildes eller forputes.

Overhovedet gaar alt for sig med en Nøjagtighed og Orden, der maa kaldes mønsterværdig. Fra Lemmerne om Morgenens Klokken fire purres op af Sengene og indtil den reglementerede Aftenmønstring, hvor blandt andet Dagsarbejdet udmaales og bedømmes, hersker der en Punktighed og Disciplin, der ikke kan være bedre paa nogen Rekrutkaserne. Det er helt forbavsende, med hvilken Adræthed disse gamle, skørhovede Mennesker overalt og ved enhver Lejlighed veed at finde deres Pladser og kende deres Pligter. Selv de genstridigste Genmytter og urimeligste Særlinge – og hvor findes de hyppigere end blandt skrøbelige gamle! – slibes i Løbet af en fjorten Dages Tid til de

følgeligste Led i Mekanismen og fremstiller sig straks den første Udgangssøndag for Omverdenen med dette ugenigvelige Fællespræg af slunken og renvasket Tamhed, der karakteriserer dem alle fuldt saa vel som selve den graa Vadmelsuniform.

Nu maa det ogsaa af alle erkendes, at man i den nuværende Inspektør har fundet en Mand, der i en sjælden Grad er som skabt til den Stilling, han er sat til at beklæde. Stor og frygtindgydende, saa endog Gulvene skælver under hans Trin, med en gammel Underofficers hele fugtige Majestæt og upaavirkelige Koldblodighed, fører han fast og myndig Styret. Med en Holdning, som om han havde slugt et Spanskrør eller i det mindste holdt et saadant skjult under sin tæt tilknappede Frakke, vandrer han sine Rundture op gennem Trapperne og hen igennem Stuerne for med sin enestaaende Evne til at opdage hver mindste Uregelmæssighed eller ringeste Forsømmelse at udøve Anstaltens reglements-mæssige Justits.

Til den Ende findes nede i Kælderen en Række smaa, mørke, vel af-laaede Rum – ”Brummerne” – hvor Synderne sættes ind til en Træbriks, en Halmsek og et nyt Testamente for *der* et Par Dages Tid i Ro at overveje og angre deres Brøde ... en Straf, for hvilken Inspektøren som gammel Militær har en naturlig Forkærlighed, og til hvilken han af egen krænkert Pligtfølelse endnu følger Afknapping paa Mad-Rationer ... til Fordel for sin navnkundige Præmieso ”Gine”.

Det kan nu efter alt dette umuligt vække Forbavselse, at Anstalten fra alle Sider berømmes som en virkelig Mønstersanstalt. Det er slet ikke Skryderi, naar Inspektøren med Selvfølelse betror den interesserede fremmede, som han forekommende viser rundt i den vidtløftige Bygning, at denne har dannet Forbilledet for adskillige lignende Barmhertighedsasyle i de omliggende Herreder. Ja, rundt om i Landet ligger der Broder- og Søstersanstalter, der ikke i noget Punkt staar væsentligt tilbage, men Træk for Træk viser Oprindelsens Fællesskab – lige til dette med Majestæten Navneslyng som et betryggende Segl over Indgangsdøren.

Besyderligt nok synes nu Herredets Fattigfolk slet ikke taknemlige for dette Palads, hvormed man saa rundhaandet har betænkt deres gamle Dage. Det er endda næppe for meget sagt, at dets blotte Nævnelse kan faa den stærkeste Pundtærsker til at blegne af Skræk.

Heller ikke havde Stine Bødgers rettelig forstaaet at skatte dets sindrige Ventileringsystem og smukke arkitektoniske Linjer; og da man hin Eftermiddag kom for at afhente hende, og den enspændige

Fjællevojn, der var tilsagt til at foretage Flytningen, holdt udenfor hendes Dør, var hun paa ingen Maade at formaa til at følge; og da man vilde bruge Magt, satte hun sig til Modværge med en saadan Liden-skab, at hendes Skrig kaldte Folk til overalt fra Byen.

Der blev et frygteligt Røre. Den halve Smøge stod tilsidst fuld af alle Slags tilfælde; og igennem Tilraab, Latter, Hundegøen og de netop hjemslupne Skolebørns Jubel hørte man Stine skælde, bande og skrige inde i sin Stue, saadan som kun en drukken og splittergal Kælling har Vejir til det.

En brøstfældig Slagbænk, en ormeignavet Kiste og forskelligt gammelt Smaaskrammel — hendes samlede Bohave — havde man med Møje faaet fravristet hende og praktiseret ud af Vinduerne. Man kunde ude-fra tydeligt se, hvorledes hun med truende Fagter skridtede frem og til-bage inde i det tomme Rum.

Det havde forøvrigt i den senere Tid ikke været noget usædvanligt for Byens Folk at se Stine i en saadan Ophidselse. Hun havde forhen været en skikkelig og stræbsom Kone, der efter sin Mands Død havde ernæret sig selv og mange Børn ved redeligt Arbejde i Roe- og Kartof-felmarkerne og overhovedet overalt, hvor man havde Brug for en bred Ryg og et Par rappe Næver. Men siden hun forgangen Høst kvæstede sin Haand i et Damptærskværk, var hun under den fortvivlede Kamp for Tilværelsen bestandig oftere tyet til Fattigfolks store Trøster, til Brændevinens Barmhjertighed. Fra det Øjeblik, det blev hende klart, at hendes Modstand var forgæves, og at Arbejdsanstalten tidlig eller silde vilde blive hendes sidste Asyl, slap alle Tøjler hende afhaende; ... og nu gik hun derinde over Gulvet som et vildt Dyr, skrækkelig til-redt, med Huen gledet bagad fra den halvskaledede Isse og oversmurt med Skarn.

En Flok støjende Mænd og Karle, der havde samlet sig i Døren, søgte paa gemydlig Vis at tale hende tilrette. Men hver Gang en af dem nær-mede sig eller blot strakte Haanden ud imod hende, krummede hun sig sammen af Raseri og stampede i Gulvet. Nu og da gik hun hen til Vin-duet og spyttede ud paa Drengene, der skreg — og da vilde Skraalet ikke standse.

Endelig kom Sognefogden, som man havde skikket Bud efter.

Han kom lige fra Tærskeloen — hidsig og varm — med Avner hæn-gende i Haaret og i hans nye graa Vadmelsbukser.

Hastig trængte han sig gennem Sværmen og gik ind i Stuen. Her blev han staaende midt paa Gulvet med skrævende Ben og de udspilede Hænder hvilende paa Hofterne.

Da det gik op for Stine, hvem hun havde for sig, blev hun med eet stum. Langsomt og med et skulende Blik trak hun sig tilbage over Gul-vet og anbragte sig i den inderste Krog som i en Forsvarsstilling.

Sognefogden fulgte hende med tunge, skræmmende Træskotrin.

„Du vil vel ikke lægge Haand paa Fogden, Stine!“ sagde han, idet han smilte i en behagelig Følelse af sin Magt.

Der var nu fuldkommen Stilhed ude og inde. Stine var sunken i Knæ. Hun holdt afværgende de jordsorte, magre og rystende Hænder frem foran sig, mens Underkæben bevægede sig op og ned som for at tale. Men der kom ingen Lyd. Kun Øjnene — smaa, sorte, rædsels-slagne under den rødplettede Pande — hvor de bad!

Det var et ynkværdigt Syn.

Fogden traadte endnu et Skridt frem for at tage fat i hende. I det samme lød det med en rusten Stemme ude fra Mængden:

„Aa — lad hende være, du!“

Og straks efter med tre-fire forskellige Røster det samme Tilraab:

„Lad hende være lidt!“

Sognefogden vendte sig ikke. Han havde formodentlig genkendt lange Zacharias Smeds Stemme. Med et pludseligt Hastværk fik han ved Hjælp af et Par hosstaaende Karle Stines Hænder og Fødder bun-det, hvorpaa hun af fire Mænd og under Skolebørnernes fornyede Skingren bares ud gennem Døren.

Der er intet Maal for, hvor hun skreg. Det var et Skrig, der syntes at maatte naa ud til Verdens Ende og helt ind i Himmels Riger. I Dø-ren brast Hyssingen om hendes Fødder, og hun begyndte rasende at sparke omkring sig. Da blev der Latter blandt de unge Karle, der stod hos. Men i en Fart fik Fogden hende smidt ned i Vognhalmen, et Par Mand sprang op, Kusken smækkede paa Hesten, ... og Vognen rum-lede afsted.

Saa var det forbi, og Folk skiltes roligt.

Fogden og den lange Zacharias Smed vekslede blot i Forbigaaende et Øjekast. Derpaa gik de hver til sit. —

Lidt efter kom Provsten kørende gennem Byen i sin nye Landauer.

Formodentlig maa han have haft Fornemmelsen af noget usædvan-ligt; thi da han kom til Gadekæret, hvor Skolebørnene endnu stod for-samlede, lod han Vognen holde og spurgte, hvad der var paa færde.

Og som med een Mund og med Huerne i Hænderne svarede de smaa i deres Uskylldighed:

„Det var bare Stine Bødgers, der kom paa Kassen!“